

Motion till riksdagen

1989/90:N69

av Per Westerberg m.fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:125 Förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90

I. Inledning

Regeringen föreslår riksdagen att bemyndiga regeringen att medge att Vattenfall tecknar aktier i det s.k. NEX-projektet i Nynäshamn. Avsikten är att Vattenfall skall teckna 60 % av aktierna i ett företag som skall äga och driva NEX. De totala investeringskostnaderna uppgår till ca 4 miljarder kronor. Vattenfall beräknar att verket behöver investera 300 milj.kr. för aktiekapital och för projektering, markköp o.d.

AGA förväntas genom sitt dotterbolag Uddeholm Kraft teckna 30 % av aktierna. Resterande 10 % avses ägas av Nynäshamnskombinatet, NY-KOMB AB.

NEX-projektet har funnits under flera år. Under denna tid har projektets inriktning och affärsidé förändrats betydligt. Genomgående har dock varit att energiprocessen baseras på förgasning av ett bränsle. Den utformning som NEX nu har innebär att tjockolja, s.k. Orinoco-olja, importeras från Venezuela. Denna olja skall tillsammans med restoljor från raffinaderiprocessen förgasas enligt den sk Texaco-processen. Konsortiet uppger att kol normalt inte skall användas.

Anläggningen skall ha en kapacitet av ca 300 MW el, vilket motsvarar en årsproduktion kring 1,7 TWh. Därtill produceras ånga, som skall levereras till Nynäs raffinaderi och till fjärrvärmenätet i Nynäshamns kommun. Viss kommersiell utvinning av kvävgas, syrgas och koldioxid skall även ske.

Förgasning av bränslen är en i många avseenden intressant teknik. Den medger en större flexibilitet vid val av bränsle för förbränning. I miljöavseende är förgasningsprocesser intressanta eftersom de möjliggör reducerade utsläpp i förhållande till konventionella förbränningsmetoder. Restprodukterna är också i flera avseenden lättare att omhänderta.

Parallellt med planerna på att bli huvudägare i NEX har Vattenfall långt framskridna planer på att i anslutning till Scanraff vid Lysekil bygga en anläggning för elproduktion baserad på förgasning av restoljor från raffinaderiet. Denna anläggning planeras få en produktionskapacitet på nära 2 TWh.

Även om förgasningsprocesserna har flera miljömässiga fördelar baseras processen på fossila bränslen. Koldioxidutsläppen kommer att vara omfattande.

Anläggningen i Lysekil beräknas enligt koncessionsnämnden att ge upphov till utsläpp av 1,6 miljoner ton koldioxid. NEX beräknas, enligt kombinatets egna uppgifter, vid 4 000 timmar/år drift med full kapacitet och lika lång driftstid per år med 30 % kapacitet ge ett bruttoutsläpp på 1,22 miljoner ton koldioxid. Enligt uppgifterna skall nettoutsläppet, när hänsyn tagits till minskade utsläpp från raffinaderiet och fjärrvärme, uppgå till cirka 1 miljon ton.

Företrädare för NEX hävdar att verksamheten inte kommer att leda till ökade totala koldioxidutsläpp, eftersom anläggningen under vintertid antas ersätta fossilbaserad kraft med betydligt sämre verkningsgrad. I nuläget är detta knappast realistiskt. Konventionell fossilbaserad kraft behöver för närvarande, tack vare kärnkraften, endast utnyttjas i mycket liten skala.

Den ökning av elförbrukningen som kan väntas under 1990-talet kommer dock att leda till att den nuvarande produktionskapaciteten i kärnkraft, vattenkraft och värmekraft – även utan någon nedläggning av kärnkraftsreaktorer – inte kommer att vara tillräcklig. En viss ökning av produktionskapaciteten måste därför ske under 1990-talet. Nyttillkommande kapacitet för elproduktion bör dock i så liten utsträckning som möjligt baseras på fossil förbränning. Nyproduktionen bör bygga på de förutsättningar som en bibehållen kärnkraft och ett nytt miljöorienterat energibeskattningsystem ger. Moderata samlingspartiets syn på detta finns redovisat i partimotionen Sveriges energipolitik (1989/90:N204).

2. De energipolitiska förutsättningarna för NEX och för Vattenfalls förvärv av aktier

Vi kan i dag vid bedömningen av föredragandens förslag konstatera att de ovan angivna förutsättningarna inte är uppfyllda. Tvärtom präglas energipolitiken av en sådan osäkerhet att förutsättningarna för NEX inte ordentligt kan bedömas.

Regeringen saknar för närvarande energipolitik. En grupp av fyra ledande socialdemokrater under ledning av statsministern skall försöka bringa klarhet i den socialdemokratiska politiken. De olika kraven på energipolitiken är oförenliga. Den utmålade förtida kärnkraftsavvecklingen kan inte ske utan att miljön försämras genom bl.a. ökade koldioxidemissioner och spolieerade vattenfall eller att välfärden undergrävs genom höjda elpriser som hotar sysselsättningen.

Ännu har inga besked givits från den socialdemokratiska energigruppen. Den nye energiministern meddelade i riksdagen, måndagen den 2 april, att han ansåg att riksdagens beslut om tak för koldioxidemissionerna, som riksdagen antog mot socialdemokraternas röster, var förhastat och borde omprövas.

Därmed indikerar energiministern vad han vill åstadkomma – ett upprivande av koldioxidbeslutet – för att kunna genomföra en onödig och mycket kostsam förtida nedläggning av kärnkraften.

Det är i detta energipolitiska sammanhang som regeringens framställning beträffande NEX måste ses.

3. Riksdagens roll vid bedömning av energiprojekt

Mot. 1989/90
N69

Riksdagen skall, enligt vår mening, inte pröva lämpligheten av olika industriella projekt – ej heller skilda energiprojekt. Riksdagen bör ange under vilka förutsättningar en verksamhet inte kan tolereras. Riksdagen kan även besluta att belägga miljöstörande verksamhet med generella pålagor i form av miljöavgifter. Riksdagen skall stifta lagar som anger inom vilka ramar miljöstörande verksamhet skall få bedrivas. I första hand måste domstolar och myndigheter inom ramen för lagstiftning och författningar sedan besluta om tillstånd för verksamheten. I vissa fall kan det dessutom vara motiverat att regeringen fattar ett slutgiltigt beslut.

Riksdagen måste däremot kontrollera att den av regeringen förda energipolitiken står i överensstämmelse med de riktlinjer som skall vara styrande för energipolitiken.

Mot den bakgrunden kan vi konstatera att inriktningen av Vattenfalls investeringsplan står i direkt strid med resultatet av 1980 års folkomröstning. På linje 1 och linje 2:s valsedlar stod: "För att bl.a. minska oljeberoendet och i avvaktan på att förnybara energikällor blir tillgängliga används högst de 12 kärnkraftsreaktorer som i dag är i drift, färdiga eller under arbete."

Som framgår av föredragandens överväganden i propositionen motiveras NEX bl.a. av att anläggningen behövs för att den förtida avvecklingen skall kunna genomföras. Självfallet kommer ett flertal andra fossileldade kraftverk att behövas för att ersätta de två kärnkraftsblock som regeringen fortfarande hävdar skall avvecklas 1995 och 1996. Detta står uppenbart i strid inte bara med folkomröstningens krav utan också med väsentliga miljöintressen. Vi kan inte medverka till en sådan ny inriktning av energipolitiken.

Riksdagen bör snarast möjligt häva sitt uttalande om en förtida avveckling med början 1995 och 1996 med slutpunkt 2010. Det finns i folkomröstningsbeslutet inget stöd för en avveckling i samband med dessa årtal. Kärnkraften kommer att behövas för att klara svensk elförsörjning under miljövänliga villkor under de kommande decennierna. En förtida avveckling vore en betydande kapitalförstörelse till stor skada för svensk ekonomi. Det är därför inte förenat med ansvar för svensk energipolitik, om riksdagen nu biträder projekt som syftar till att ersätta kärnkraftverk som för vårt lands skull inte bör avvecklas.

Till detta kommer att regeringen inte på något sätt redovisat hur de fossila kraftprojekt den nu planerar för skall kunna rymmas under det tak för koldioxidutsläpp som riksdagen beslutat. Tvärtom har företrädare för regeringen redovisat en inställning till detta beslut som ger vid handen att det inte kommer att ges den betydelse, t.ex. vid regeringens prövning av NEX, som är riksdagens avsikt med beslutet.

En annan osäkerhet som kommer att påverka NEX-projektet är den framtida energibeskattningen. Ett inslag kommer att vara beskattning av koldioxidutsläpp. Syftet med en koldioxidbeskattning måste vara att minska eller åtminstone förhindra ökade utsläpp av den för den globala miljön skadliga gasen. I EL90 har emellertid regeringens utredningsman föreslagit att elproduktionsanläggningar skall undantas från koldioxidbeskattning. Förslaget är anmärkningsvärt, eftersom en kärnkraftsnedläggning kommer att ge upphov

till kraftigt ökade koldioxidutsläpp. Koldioxidbeskattningen blir ett slag i luften om elproduktion undantas. Om koldioxidbeskattning påförs utsläpp av koldioxid vid elproduktion ändras givetvis de kommersiella betingelserna för bl.a. NEX-projektet. Även ur denna synvinkel är det nödvändigt att den politiska osäkerheten elimineras innan beslut fattas om nya anläggningar.

I detta läge anser vi att riksdagen inte bör acceptera planerna på Vattenfalls inträde i NEX-projektet.

Med hänsyn till den genuina osäkerhet som råder om energipolitiken finns det goda skäl för riksdagsmajoriteten att avvisa regeringens framställning. Regeringen har tidigare hävdats att den i samband med en s.k. kontrollstation under 1990 kommer att presentera konkreta förslag till hur den aviserade kärnkraftsnedläggningen skall ske. Riksdagen är då oförhindrad att ompröva det tidigare beslutet om att två reaktorer skall stängas under 1995-96. Riksdagen bör med hänsyn till miljö och ekonomi göra detta. Om så sker kommer förutsättningarna för bl.a. NEX-projektet att i grunden förändras.

Eftersom den ovannämnda gruppen av ledande socialdemokrater ännu inte lyckats enas om huruvida avvecklingen 1995-96 skall genomföras eller ej råder genuin osäkerhet om regeringens alternativ inför kontrollstationen. Det är därför anmärkningsvärt att regeringen valt att redan nu lägga fram förslag om ersättningsanläggningar för kärnkraftverken.

4. Slutsats

Vattenfalls önskan att inträda i NEX baseras på verksledningens behov att planera för den kärnkraftsnedläggning som regeringen föresprakar. Hade inte regeringen drivit en avvecklingspolitik skulle inte de stora kraftprojekten i Nynäshamn och Lysekil aktualiserats. Hade inte regeringen på grund av den önskade kärnkraftsavvecklingen motsatt sig beslutet om koldioxidtak hade riksdagen kunna överlåta på regeringen att bedöma vilka projekt som kan rymmas inom ramen för oförändrade koldioxidutsläpp.

Eftersom moderata samlingspartiet avvisar en förtida nedläggning av kärnkraften kan vi inte finna motiv för att medverka till att bygga upp ersättningskraft.

Kärnkraftsbaserad elproduktion är mera miljövänlig och mera ekonomisk än bränslebaserad elproduktion. Det viktiga beslutet gäller därför om kärnkraften skall avvecklas i förtid eller ej. Om riksdagen beslutar att kärnkraften skall nyttjas kommer det att finnas förutsättningar att finna former för att på ett så miljövänligt sätt som möjligt tillfredsställa det ökade behovet av elkraft inom ramen för bl.a. koldioxidtaket. Eftersom elkraften delvis ersätter bränsleenergi finns goda förutsättningar för detta.

5. Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att medge att statens vattenfallsverk förvärvar aktier i Nynäs Energy Chemicals Complex NEX AB.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om förutsättningar för tillkommande elproduktionskapacitet.

Möt. 1989/90
N69

Stockholm den 4 april 1990

Per Westerberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Karin Falkmer (m)

Stig Bertilsson (m)

Carl Fredrik Graf (m)

Lars Ahlström (m)

Bertil Danielsson (m)